

Al voltant del monument franquista que encara s'alça al mig del riu Ebre, a Tortosa, el territori també conserva altres símbols del franquisme, 50 anys després de l'arribada de la democràcia, i més del 90 % de les fosses comunes identificades continuen sense exhumar-se ni ser dignificades

El franquisme que sobreviu a l'Ebre: símbols i moltes fosses per a dignificar

Terres de l'Ebre David Benito

Les Terres de l'Ebre, escenari de combats decisius durant la Guerra Civil i punt neuràlgic de la Batalla de l'Ebre, acumulen avui una de les concentracions de fosses comunes més grans de Catalunya. En total, segons les dades del Banc de Memòria Democràtica, hi ha 156 fosses a les quatre comarques. Tot i el gran volum, el 91 % de les fosses continuen avui sense dignificar.

El context de defunció més comú és el de mort en combat, però s'hi sumen morts en hospitals de campanya, per repressió dels dos bàndols i les víctimes civils de bombardejos. Tot plegat dibuixa un territori devastat per la guerra, on el front, la rereguarda, els hospitals improvisats i les vies de retirada es van superposar en un escenari tràgic.

El mapa evidencia un patró clar: les fosses segueixen els eixos fluvials, les carreteres històriques i els escenaris clau de batalla. Municipis com Flix, la Palma d'Ebre, Vilalba dels Arcs o Miravet formen un arc geogràfic que coincideix amb els fronts més intensos de 1938.

El territori ebrenc continua sent un dels punts més sensibles de Catalunya en matèria de reparació històrica, i la major part de les fosses segueixen sense identificar, estudiar o dignificar. En molts casos, les famílies continuen sense resposta i els municipis, sense recursos per a afrontar projectes complexos, a l'espera que actue el Memorial Democràtic.

Tot i els avenços legislatius en matèria de memòria democràtica, les Terres de l'Ebre continuen exhibint simbologia franquista. Des de plaques d'habitatge fins a monuments, creus, rètols i tombes honorífiques: el catàleg oficial mostra prop d'una quarantena d'elements encara sense retirar ni contextualitzar.

Al centre d'aquest mapa hi destaca un símbol que, per dimensions i càrrega política, supera tots els altres: el monument franquista del riu Ebre, a Tortosa. La capital del Baix Ebre

A dalt, el monument del riu. A sota, la clau de volta amb simbologia franquista a la catedral de Tortosa. / FOTOS: ARXIU

El catàleg oficial de la Generalitat mostra prop d'una quarantena d'elements encara sense retirar ni contextualitzar

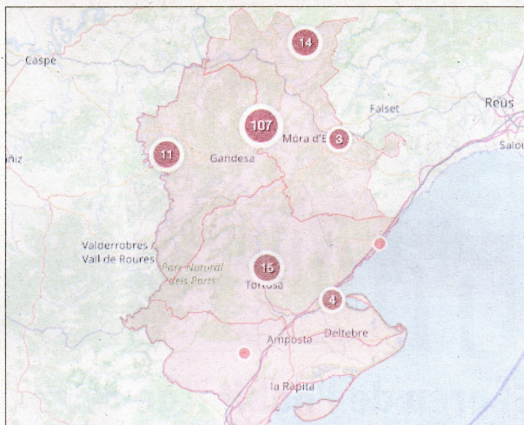
concentra més d'una vintena d'elements de simbologia franquista, gairebé la mitat dels registrats al territori. Però cap d'ells té l'impacte del monument que s'aixeca al mig del riu Ebre. Malgrat actuacions puntuals, la majoria dels elements catalogats a Tortosa continuen sense cap actuació posterior al franquisme.

Inaugurat el 1966 pel dictador Franco, el monument va ser construït per a commemorar la resistència franquista durant la batalla i exaltar el règim. Durant dècades ha sigut un dels símbols més visibles del franquisme a l'espai públic català.

Tot i les modificacions i els intents de reinterpretació històrica, el monu-

ment del riu s'ha mantingut com el centre del debat memorialístic de Tortosa i un dels casos més polèmics de Catalunya. Les seues plaques, inscripcions i iconografia han sigut analitzades, denunciades i objecte de debat institucional i ciutadà.

Un altre element és la clau de volta ubicada a la catedral de Santa Maria, on encara es pot veure la iconografia imposada pel règim (generalment vinculada a l'escut nacional franquista o al jou i les fletxes) integrada directament en l'arquitectura del temple. Este fet la converteix en un cas excepcional dins del panorama català, perquè és un element incorporat físicament en un espai patrimonial de

A dalt, mapa amb els símbols franquistes que perviuen. A baix, la gran quantitat de fosses identificades. / BANC DE LA MEMÒRIA DEMOCRÀTICA

màxim valor, difícil de retirar sense afectar l'estructura i que continua mantenint, discretament però de manera visible, el rastre simbòlic de la dictadura en un dels edificis més emblemàtics de la ciutat.

Més enllà de Tortosa, els altres municipis presenten un mosaic divers d'elements: Amposta, Camarles, Móra la Nova, Gandesa, Corbera d'Ebre o el Pinell de Brai encara conserven actualment diversos rètols, pla-

ques, i tombes amb una simbologia franquista. La característica que unix gairebé totes aquestes peces és la frase repetida constantment al cens: "Cap actuació posterior al franquisme". És a dir: no s'han retirat, no s'han contextualitzat, no s'han museïtzat i, el més important, no s'han integrat en processos pedagògics o memorials. Això converteix les Terres de l'Ebre en un dels territoris amb més presència simbòlica de la dictadura.